

af byer og egne i Sydslesvig. I 1969 udgav afdelingen således en bog om det gamle Husum amt (Nørre- og Sønder Gøs herred). Den bestod af en lang række mindre artikler, hvoraf de fleste havde været trykt andetsteds først. I forhold til denne udgivelse må Egernførdebogen betegnes som et stort fremskridt. Bogen er mere homogen og har et mere tilfredsstillende videnskabeligt niveau. Den afhjælper også et generelt savn, fordi der ikke findes nogen tysk fremstilling af byens historie. Af bogens titel skal man imidlertid ikke slutte, at der er tale om en fast struktureret byhistorie i klassisk forstand som f.eks. den danske Flensborghistorie. Egernførdebogen består af 7 artikler om byens oprindelse, stednavne, kirkebygninger, billedskærere, Godske Ahlefeldt-stiftelsen, fajanceproduktionen og retshistorien. Hertil kommer to længere sammenfattende artikler om byens historie, én om tiden 1241-1914 og én om 1914 til idag. I den sidste fremlægges megen ny viden, og skildringen af nazismens virkninger i Egernførde og af det danske mindretal efter 1945 har væsentlig mere end lokal interesse. Desværre er de to historiske oversigtsartikler i modsætning til specialartiklerne ikke forsynet med kildehenvisninger og noter.

Dorrit Andersen

Samuel J. Balto: *Med Nansen over Grønlandsisen i 1888*. (Universitetsforlaget, Tromsø-Oslo-Bergen, 1981). 118 s.

Med på Nansens krydsning af indlandsisen fra øst mod vest var to samer, Ravna og Balto. Det foreliggende skrift er Baltos beretning herom, skrevet på samisk i 1889 og oversat til norsk i 1980. Begge versioner er trykt, så den egentlige beretning fylder blot 2

× 35 sider. Resten er indledning med biografiske oplysninger, omstændigheder ved afrejsen fra Norge og et par grønlandske digte, der afspejlede grønlændernes reaktion på begivenheden. Dette omgivende stof er ualmindelig rodet præsenteret og har svært ved at aftvinge interesse. Baltos beretning har sin egen charme ved at være skrevet fra ekspeditionens bagtrop, og det er tænkeligt, at Nansen-specialister kan få noget ud af at sammenligne den med Nansens beretninger. I sig selv er den jo en kilde til de lag i befolkningen, som ellers sætter sig så få skriftlige spor.

Axel Kjær Sørensen

Jørgen Fleischer: *Et grønlandsk blad Atuaqagdlitit 120 år*. (Det grønlandske Forlag, Godthåb, 1980). 83 s. (dansk og grønlandsk tekst).

I januar 1861 begyndte skriftet Atuaqagdlitit at udkomme. Initiativet var den kgl. inspektørs, H.J. Rink, men bladet var skrevet og i alle måder fabrikeret af grønlændere og på grønlandsk. Først i 1874 kom det regelmæssigt med 12 numre om året, fra 1932 med 24 numre og fra 1974 kom det hver uge. 1952 blev det dobbeltsproget og overtog sit danske navn fra et rent dansksproget blad, der var startet under krigen i 1942, og som gik ind i 1950, Grønlandsposten. Det er bladets nuværende redaktør, der i anledning af 120-året har samlet nogle glimt fra den forløbne periode. For tiden før sin egen tiltræden (1952) står hans fremstilling naturligvis i stor gæld til hovedværket på området: Knud Oldendow, *Bogtrykkerkunsten i Grønland og mændene bag den*, Kbh. 1957. Fleischers lille rigt illustrerede skrift med en tekst, der ikke overskrider 10 normalsider, kan således kun være en

markering af hovedtrækkene i bladets udvikling.

Axel Kjær Sørensen

Palle Koch: *Kaptajnen. Logbog over polarforskeren Ejnar Mikkelsens togt gennem tilværelsen.* (Gyldendal, 1980). 244 s.

Bogen holder, hvad den lover i titlen. Positions- og kursbestemmelser på en række tidspunkter i Ejnar Mikkelsens (1880-1971) begivenhedsrige liv. Hensigten har været at give et signalement af manden ud fra en registrering af, hvad han brugte sit liv til. Og det bød på ret dramatiske og eksotiske oplevelser. Som 13-årig forlod han skolen, og efter en tur med Georg Stage, sejlede han 3 år på Ostindien. Forsøgte 1896 at komme med på Andrés færd til Nordpolen, men blev afvist på grund af sin unge alder. Efter forgæves forsøg på at komme med på andre polarekspeditioner lykkedes det med en styrmandsekspedition i hus at komme på Amdrups ekspedition langs Blossville-kysten i Østgrønland (mellem Scoresbysund og Angmagssalik) i år 1900. Året efter var han med på en mislykket engelsk ekspedition til Nordpolen, der aldrig kom længere end til Franz Josefs Land, nord for Svalbard. 1905 var han igen på polarekspedition, denne gang som leder for at søge efter et ukendt land, der »måtte« ligge i Beauforthavet nord for Alaska. Landet fandt han ikke. Det er senere (1946) sandsynliggjort, at kæmpemæssige isflager på hundredevis af kvadratkilometer kunne forårsage de tidevandsbevægelser, der oprindeligt havde givet anledning til teorien om det ukendte land. Hans hjemrejse 1907 formede sig som en-mands hundeslædekørsel langs Alaskas nord og vestkyst, hvad der vakte meget opmærksomhed i samtiden. Var denne færd

end farefuld og dramatisk, havde han dog den største prøvelse tilgode endnu. Den kom, da han som leder af Alabama-ekspeditionen 1909-12 tog til Nordøstgrønland for at lede efter Hagens og Mylius Erichsens lig. De var forulykket på Danmarks-ekspeditionen 1906-08. Han fandt ikke Mylius Erichsen og Hagen, men nogle beretninger, de havde efterladt i depoter. Eftersøgningen havde imidlertid trukket så længe ud, at da Ejnar Mikkelsen og hans rejsefælle, Iversen, vendte tilbage til basen i november 1910, var resten af mandskabet taget hjem allerede i august. Det havde været aftalt i forvejen. Ene 2 tilbragte Mikkelsen og Iversen vinteren i en hytte på stedet, og næste vinter med, for det skib, der var på udkig efter dem, var gået ind til kysten 16 miles sydligere, og de havde ikke fået kontakt. Først sommeren 1912 blev de fundet af en norsk sælfanger. Da havde de længe været afskrevet som omkomne.

Efter en kort tid hos ØK var Mikkelsen havarietjener i Baltica under 1. verdenskrig og blev 1918 rejsende korrespondent for Nationaltidende. Det førte ham til Finland, de baltiske randstater, Argentina og Mexico de næste 5 år.

1923/24 startede hans engagement i Østgrønland for alvor, idet han var med i den nationale kreds, der ønskede at anlægge en ny koloni nord for Angmagssalik for over for Norge at hævde suveræniteten. På privat basis og med Ejnar Mikkelsen som leder blev så Scoresbysund anlagt i 1924 og befolket året efter med grønlandere fra Angmagssalik, nu efter aftale i statens regi. Efter nogle år som leder af et hvalfangeranlæg på Færøerne blev det i 1932 til endnu en ekspedition til Blossville-kysten for at opføre fangsthytter på passende steder, så grønlanderne kunne rejse mellem Scoresbysund